

**L'ÚS DEL GUIONET
EN L'ESCRITURA DELS MOTS FORMATS
PER COMPOSICIÓ O PER PREFIXACIÓ**

Document aprovat per la Secció Filològica el 15 de març de 1996. Aquest text reflecteix els criteris sobre l'ús del guionet que s'empraren en l'elaboració del Diccionari de la llengua catalana, i que foren aprovats per la Secció Filològica el 19 de novembre de 1993 i publicats l'any 1996 en els Documents de la Secció Filològica, III, p. 22-39.

L'ÚS DEL GUIONET EN L'ESCRITURA DELS MOTS FORMATS PER COMPOSICIÓ O PER PREFIXACIÓ

Amb motiu de la preparació del nou *Diccionari de la llengua catalana*, la Secció Filològica cregué oportú de racionalitzar l'ús del guionet en l'escriptura dels mots formats per composició o per prefixació i de precisar-ne alguns aspectes. La normativa sobre aquesta qüestió no havia estat resolta fins en aquest moment d'una manera prou satisfactòria i això provocava sovint dubtes als usuaris de la llengua, sigui perquè utilitzava distincions conceptuals potser no prou justificades o prou clares (*ultra-conservador*, *ultramicroscòpic*; *arxi-milionari*, *arxifonema*), sigui perquè donava lloc a solucions contradictòries —almenys aparentment— (*sots-inspector*, *subinspector*; *pre-palatal*, *mèdio-palatal*, *postpalatal*; *cap-gros*, *capbaix*; *cul-negre*, *cuallarg*; *de cop-descuit*, *al capdavall*; *col-i-flor*, *allioli*). Algunes incoherències concretes observades en l'escriptura dels mots d'aquesta naturalesa i l'augment progressiu de les formacions lèxiques susceptibles de portar guionet que s'ha produït en els darrers temps feien encara més necessari aclarir aquesta qüestió.

Després de debatre llargament aquest tema, la Secció Filològica decidí de treballar-hi sobre la base de la simplificació i de la sistematització, i així establí uns criteris per a aplicar-los a l'elaboració del diccionari, amb la intenció que fossin clars i fàcils d'aplicar;¹ posteriorment elaborà i aprovà aquesta normativa.²

1. Aquests criteris han estat publicats a *Documents de la Secció Filològica*, III, 1996, p. 22-37.

2. Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.

1

S'escriuran amb guionet com fins ara:

a) Els numerals compostos (ordinals i cardinals). Ex.: *vint-i-dos*, *vint-i-dosè*, *tres-cents*, *tres-centè*.

b) Els mots compostos que comencen amb el nom d'un punt cardinal. Ex.: *nord-americà*, *nord-est*, *sud-africà*, *sud-eslau*, *sud-oest*.

c) Els compostos repetitius i expressius. Ex.: *baliga-balaga*, *barrija-barreja*, *bitllo-bitllo*, *bub-bub*, *bum-bum*, *cori-mori*, *a corre-cuita*, *flist-flast*, *fru-fru*, *gara-gara*, *leri-leri*, *a mata-degolla*, *nap-buf*, *non-non*, *nyigo-nyigo*, *de nyigui-nyogui*, *pengim-penjam*, *piu-piu*, *poti-poti*, *rau-rau*, *suca-mulla*, *tic-tac*, *fer la viu-viu*, *xano-xano*, *xiu-xiu*, *xup-xup*, *zig-zag*.

d) Els compostos que són manlleus no adaptats. Ex.: *agnus-dei*, *dalai-lama*, *ex-libris*, *flint-glass*.

e) Un petit grup de mots o expressions singulars: *abans-d'ahir*, *adéu-siau*, *dellà-ahir*, *al després-dinar*, *després-ahir*, *després-anit*, *després-demà*, *qui-sap-lo* (*qui-sap-la*).

2

S'escriuran sense guionet:

a) Els mots construïts amb prefixos. En conseqüència, a més dels mots d'aquest tipus que ja s'hi escrivien, s'escriuran sense guionet els mots amb els prefixos següents, que fins ara podien dur-ne: *arxi-*, *bes-*, *ex-*, *per-*, *plus-*, *pre-*, *pro-*, *pseudo-*, *quasi-*, *sobre-*, *sots-*, *ultra-*, *vice-*. Ex.: *arximilionari*, *bestia*, *exministre*, *àcid periòdic*, *plusvàlua*, *precristià*, *prosil·logisme*, *proxinès*, *pseudoprofeta*, *quasidelicte*, *sobreguaita*, *sotsarrendatari*, *ultraconservador*, *vicepresident*. El substantiu *no-res* i els compostos formats amb el mot *no* i un substantiu s'escriuran amb guionet: *el no-alineament*, *la no-violència*; en canvi, el mot *no* s'escriurà com a mot independent quan precedeix un adjectiu: *els països no alineats*, *les nacions no violentes*, *els no violents*.

b) Els mots construïts amb formes prefixades acabades generalment en *-o* i de vegades en *-i*, com *audio-*, *cardio-*, *coxo-*, *denti-*, *fisico-*, *gastro-*, *labio-*, *magneto-*, *socio-*, etc. Ex.: *audiovisual*, *cardiovascular*, *coxofemoral*, *dentilabial*, *fisicoquímic*, *gastroenteritis*, *indoxinès*, *labiodental*, *magnetoelèctric*, *socioeconòmic*.

c) Els compostos que són manlleus adaptats. Ex.: *exvot*.

d) Els mots *adesiara* i *usdefruit*, que, malgrat complir la condició de l'apartat 3.c, tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia.

Cal remarcar que els mots d'aquest apartat, encara que el prefix acabi en vocal i el segon component comenci en *r-* o en *s-*, no dupliquen aquesta consonant. Ex.: *arxisatisfet*, *preraphaelita*, *presantificat*, *vicerector*, *vicesecretari*; *gallloromànic*, *grecoromà*, *jocoseriós*, *politicosocial*.

3

S'escriuran en general sense guionet els compostos formats a partir de mots catalans —salvat els que han estat esmentats en els punts anteriors. Ex.: *capgròs*, *collverd*, *cordur*, *culnegre*, *frontample*, *ratapinyada*, *ratpenat*; *pocapena*, *pocatraça*, *pocaverkonya*; *damajoana*, *figaflor*, *herbacol*, *llirijonc*; *sordmut*; *cincnervis*, *setciències*; *correbou*, *pinçanàs*; *capicua*, *centengrana*, *coliflor*, *a collibè*, *culdellàntia*, *maldulls*, *semprenflor*, *vetesifils*. Els mots d'aquest tipus, però, s'escriuran amb guionet si es dona alguna de les tres circumstàncies següents: a) El primer element (o, eventualment, el segon) acaba amb vocal i el segon (o, eventualment, el tercer) comença amb *r-*, *s-* o *x-*. Ex.: *barba-roig*, *cama-roja*, *cara-rugat*, *barba-serrat*, *barra-sec*, *cama-sec*, *penya-segat*, *cara-xuclat*; *poca-roba*, *poca-solta*; *bleda-rave*, *malva-rosa*, *de soca-rel*, *aigua-sal*, *cara-sol*, *canya-xiula*; *busca-raons*, *cerca-renous*, *guarda-roba*, *penja-robes*, *esclata-sang*, *gira-sol*, *pica-soques*, *punxa-sàrries*, *to-ca-son*, *escura-xemeneies*; *anca-rossegant*; *cul-de-sac*, *entra-i-surt*. b) L'aglutinació dels dos elements pot induir a lectures errònies o dificultar la interpretació del mot a causa de les lletres concurrents. Ex.: *pèl-llarg*, *cap-roig*, *pit-roig*; *cinc-en-rama*, *plats-i-olles*. c) El primer element duu accent gràfic (vegeu, però, 2.d). Ex.: *mà-llarg*, *pèl-blanc*, *pèl-curt*, *pèl-ras*; *més-dient*.

També s'escriuran sense guionet, amb les mateixes restriccions que aquests, els derivats, per sufixació, de mots que s'escriuen amb guionet i els derivats, per sufixació, de sintagmes. Ex.: *exlibrisme*, *exlibrista*, *xiuxiuejar*, *zigzaguejar*, però *poca-soltada*; *percentatge*, *blatdemorar*, *maltempsada*, *comptecorrentista*, però *camí-raler*. Vegeu, però, 1.a i 1.b.

4

Els topònims segueixen la mateixa norma que els mots del punt 3. Ex.: *Castellbò*, *Aiguafreda*, *Comanegra*, *Torregrossa*, *Vilafranca*, *Fontalba*, *Bellpuig*, *Palautordera*, *Miramar*, *Cantallops*, *Portocolom*; *Vila-real*, *Vila-rodonna*, *Vall-de-roures*, *Palau-solità*, *Aigua-xelida*, *Puig-reig*, *Puig-aguilars*, *Fontromeu*, *Font-rubí*, *Mont-roig*, *Bell-lloc*, *Pont-xetmar*. Alguns d'interpretació

poc clara (i algun altre que té una forma ja així fixada) s'escriuen amb guionet. Ex.: *Guarda-si-venes, Sala-d'heures*.

Cal remarcar que, en tots els casos, si el darrer element d'un compost escrit sense guionet és un mot monosil·làbic, prendrà un accent si les regles generals de l'accentuació així ho demanen: Ex.: *capgròs, bocafí, malbò, pinçanàs, a collibè*. Si el compost, en canvi, s'escriu amb guionet, el monosíl·lab mantindrà la seva grafia inaccentuada. Ex.: *vint-i-u, no-res, cella-ros, pèl-ras, fru-fru*. Si el monosíl·lab duu accent diacrític el conservarà. Ex.: *subsòl, rodamón*.